

Schriftlezingen: Lucas 2: 22-32

Johannes 20: 19-23

Thema: In vrede leven en sterven (bij cantate ‘Der Friede sei mit dir’ – BWV 158)

In deze cantate kunnen we twee belangrijke christelijke feesten herkennen: Pasen (vooral het eerste en laatste deel) en Maria Lichtmis (het middengedeelte).

Er is veel onzeker rond deze cantate. Misschien is hij ooit door Bach in een begrafenisdienst gebruikt. Vandaag klinkt de cantate een week voor Allerheiligen en Allerzielen, wanneer we stilstaan bij onze overledenen en bij onze toekomstverwachting.

Op het feest van Maria Lichtmis, op 2 februari (veertig dagen na Kerst), gedenkt de kerk de presentatie van Jezus in de tempel. We lazten daarover in Lucas 2.

Simeon komt in de cantate terug. Hij wordt doorgaans getekend als oud en moe (zo is hij ook door Rembrandt geschilderd). Maar daar zegt het verhaal niets over. Hij kan net zo goed een jonge man zijn geweest.

Als we Simeon niet meer als een oude man hoeven te typeren, kunnen we zijn lied ook op een nieuwe manier verstaan, niet meer als een zwanenzang. *Nu laat U, Heer, uw dienaar in vrede heengaan...* Wij lezen meestal: Laat nu uw dienaar maar sterven in vrede, want het is gebeurd, ik heb het mogen beleven.

Maar dat staat er niet. Het woord dat wij meestal met *heengaan* vertalen, betekent in eerste instantie *losmaken, ontbinden, vrij maken*. Er staat dus: *U hebt, Heer, uw dienaar losgemaakt*. En wie is dan die dienaar? Simeon citeert de profeet Jesaja: een dienaar van de Heer die een licht zal zijn voor de volken, zodat Gods heil zal reiken tot de einden der aarde. Wie is die dienaar? Is het Jezus? Is het Israël? Is het Simeon zelf?

We moeten, denk ik, allereerst zeggen: met die dienaar is Jezus zelf bedoeld. Om dat te begrijpen, moeten we weten waaróm Jezus in de tempel van Jeruzalem wordt gebracht. De Messias komt daar om zich te onderwerpen aan de door God gegeven wet. Het evangelie vertelt van meet af aan dat Jezus niets anders wil zijn dan de zoon van Israël die trouw en gehoorzaam de weg gaat van Gods geboden.

Dat Jezus op de veertigste dag na de geboorte in de tempel wordt gebracht, heeft te maken met het oude paasverhaal van Israël. Egyptes zonen stierven, de eerstgeborenen van Israël werden gespaard. Maar Israël zei: dat is niet vanzelfsprekend, we zijn geen haar beter dan die mensen in Egypte, dit is genade van God. En daarom sprak men af: eigenlijk heeft God een

speciaal recht op onze eerstgeborenen zonen, die zouden afgestaan moeten worden voor zijn dienst, - maar ze kunnen opgedragen en losgekocht worden, vrijgekocht uit de dienstbaarheid! Er wordt een plaatsvervangend offer gebracht.

Dát gebeurt nu daar in de tempel: de eerstgeborene van Jozef en Maria, de eerstgeborene van Israël, wordt opgedragen en losgekocht.

Maar ook zal duidelijk zijn dat de vraag: ‘Wie is die dienaar? Jezus? Israël? Simeon zelf?’ een verkeerde vraag is. Als *Jezus* wordt losgemaakt, wordt *zijn volk* losgemaakt, wordt *Simeon* losgemaakt. Vrijgekocht uit wat knecht. Hij zag uit naar de nieuwe tijd, de beloofde wereld, het Rijk van God. En hij herkent in de kleine Jezus de messias, in wie dit concreet gaat worden. *Met eigen ogen heb ik de redding gezien*. En dan is het niet: laat mij nu maar sterven, maar dan is het: nu kan ik pas léven. Echt in vrede leven als bevrijd mens.

De cantate zegt: *Bestuur nu, Heer, mijn leven, opdat ik op de wereld, zolang het u bevalt mij hier te laten zijn, een kind van de vrede ben*. In een wereld van oorlog en strijd wil een christen een mens van de vrede zijn. Maar de echte vrede vindt de mens pas in de hemel, bij God. In Bachs tijd werd het verlangen naar de hemel sterker benadrukt dan bij ons. *Laat mij als ik moet sterven, net als Simeon in vrede naar u gaan*.

Met eigen ogen heb ik de redding gezien, zegt Simeon. Is Jezus niet Gods redding in levenden lijve? Zal het offer dat deze eerstgeborene straks zelf zal brengen, in trouw aan God en de mensen, zal dat offer hem, Simeon, zijn volk en alle volkeren niet vrij maken?

Simeon ziet tot in de diepte, tot op de Goede Vrijdag, tot op Pasen. Hij overziet het hele verhaal tot aan het einde. En dat brengt mij na het feest van Maria Lichtmis bij het Paasfeest, het feest van Jezus’ opstanding. God heeft de weg van Jezus bekroond. Na een doornenkroon wachtte hem een hemelse kroon. En zijn volgelingen zullen delen in die heerlijkheid.

Meerdere keren klinkt in de cantate *Vrede zij met je, Der Friede sei mit dir*. Dankzij Jezus als middelaar is je schuldenboek verscheurd. Motieven uit het joodse paasverhaal in Exodus komen hier terug. Ik noemde al de eerstgeborenen van Israël die werden gespaard. De Israëlieten moesten, voorafgaand aan de uittocht, een lam slachten en roosteren, en het bloed aan de deurposten strijken. Dat wordt in het Nieuwe Testament en ook in de cantate op Christus toegepast. Hij is *het ware Paaslam, hoog aan de stam van het kruis in vurige liefde gebraden*. *Zijn bloed is een teken aan onze deur*. Daardoor heeft de dood geen macht over ons en is de vorst van deze wereld, de satan, overwonnen.

De woorden *Der Friede sei mit dir* zijn ontleend aan Johannes 20. Daar zegt de opgestane Heer tegen zijn leerlingen: *Ik wens jullie vrede*. Een belofte, met een gebod: *Als jullie iemands zonden vergeven, dan zijn ze vergeven; vergeven jullie ze niet, dan zijn ze niet vergeven*.

Zonden: wat het leven zo kapot maakt, in het klein en in het groot. Wat vrede in de weg staat. Wanneer mensen daarin willen volharden, moet dat als zonde worden benoemd en ook toegerekend. Maar het andere is ook mogelijk en gaat zelfs voorop: zonden vergeven. Je bent nooit voor altijd vastgepind op de donkere kanten van je bestaan. Je middelaar heeft jouw schuldenboek verscheurd. *Jou heeft God in Christus lief*.

Je mag in deze wereld *een kind van de vrede* zijn. Om, als je moet sterven, *in vrede naar God te gaan*.

In vrede leven en sterven.

Amen.